

Załącznik nr 6 Walory przyrodnicze terenu

[1] Park Grabiszyński

Dawne cmentarze część północna

▪ Zieleń (Załącznik nr 1)

Dominujący nieregularny układ drzew. Kompozycja przestrzenna zieleni swobodna. Liniowe układy drzew tylko na fragmentach terenu, częściowo zachowane. Geometryczne formy kompozycji w strefach wejściowych w formie niewielkich współczesnych rabat. Charakterystyczne, wyróżniające się w kompozycji przestrzennej grupy zimozielonych drzew i krzewów. Warstwa krzewów w postaci nieregularnie rozmieszczonych grup. Krzewy silnie strzyżone (zniekształcone naturalne pokroje, niska wartość estetyczna i dekoracyjna). Punktowo formy płaczące drzew. Geometryczny podział przestrzeni czytelny, podporządkowany układowi komunikacyjnemu. Strefy wejściowe bez wyraźnej kompozycji i cech reprezentacyjnych. Zatarła i zniekształcona kompozycja zieleni w otoczeniu placu zabaw (narożnik północno-zachodni), liczne ubytki w drzewostanie odsłoniły widok na zabudowę od strony ulicy Grabiszyńskiej.

W składzie gatunkowym charakterystyczne gatunki z grupy zimozielonych drzew i krzewów: daglezja zielona również w odmianie sinej (*Pseudotsuga menziesii*, *Pseudotsuga menziesii* f. *glauca*), choina kanadyjska (*Tsuga canadensis*), sosna wejmutka (*Pinus strobus*) i świerk pospolity (*Picea abies*), żywotniki i cyprysiki; wśród krzewów stare grupy cisów pospolitych (*Taxus baccata*), pojedyncze różaneczniki (*Rhododendron* sp.), również młode okazy, ponadto krzewuszką (*Weigela florida*), śnieguliczka (*Symphoricarpos albus*) i lilaki (*Syringa vulgaris*). Z form liściastych swobodnie rozmieszczone stare okazy dębów szypułkowych (*Quercus robur*), ponadto: jesiony wyniosłe (*Fraxinus excelsior*), klony pospolite (*Acer platanooides*), jawory (*Acer pseudoplatanus*), lipy drobnolistne (*Tilia cordata*) oraz graby pospolite (*Carpinus betulus*), częściowo liniowo. Punktowo osobliwe i okazałe gatunki drzew: iglicznia trójcierniowa (*Gleditsia triacanthos*), jarzab brekinia (*Sorbus torminalis*).

Walory przyrodnicze: Zróżnicowana struktura warstwowa drzewostanu. Duże grupy krzewów głównie na granicy parku (koniecznie do zachowania) o wysokich wartościach biocenotycznych.

Dawne cmentarze część środkowa

Kompozycja przestrzenna zieleni silnie podporządkowana geometrycznej formie ścieżek (dawny kwaterowy podział terenu). Elementem wyróżniającym strukturę przestrzenną zieleni tej części parku są liniowe układy drzew, czytelne i dobrze zachowane, często wydzielające małe fragmenty terenu – pozostałości dawnych kwater. Do najcenniejszych należy unikatowa w swojej formie aleja dwurzędowa drzew, utworzona z wielopniowych okazów drzew (tzw. bukiety lip). Cechą swoistą kompozycji są również symetryczne układy dwóch drzew (zimozielonych lub

liściastych), tworzące ramy widokowe podkreślające osiowy charakter ścieżek oraz liniowe układy drzew wokół kolistych placów (obecnie nieczytelne i zniekształcone). W kompozycji strefy widoczne niewielkie powierzchnie otwartych przestrzeni, które powstały na skutek usuniętych drzew (często połamanych po burzach). Charakterystyczna otwarta polana o geometrycznym kształcie (na rzucie prostokąta) wokół Pomnika Wspólnej Pamięci, ulega częściowej degradacji na skutek wprowadzania drzew i krzewów. W warstwie krzewów charakterystyczne pojedyncze okazy starych krzewów rozmieszczone swobodnie w części centralnej strefy. Czytelność kompozycji przestrzennej zieleni nieco zatarta z uwagi na nieregularnie rozmieszczone formy samosiewów krzewów, często o zniekształconych pokrojach (skutki niewłaściwej pielęgnacji). Granicę północną, wschodnią i południową podkreśla liniowy układ zimozielonych drzew, obecnie silnie zredukowanych z uwagi na zły stan sanitarny – cecha swoista części środkowej dawnych cmentarzy.

Skład gatunkowy zróżnicowany, w grupie zimozielonych drzew, świerki pospolite (*Picea abies*), daglezie zielone (*Pseudotsuga menziesii*), żywotniki olbrzymie (*Thuja plicata*) i zachodnie (*Thuja occidentalis*), sosny czarne (*Pinus nigra*), sosny wejmutki (*Pinus strobus*) i cisy pospolite (*Taxus baccata*). W grupie okrytozalążkowych dominują lipy (m.in. lipa szerokolistna - *Tilia platyphyllos*, drobnolistna - *Tilia cordata*, krymska - *Tilia euchlora*, srebrzysta - *Tilia tomentosa*, również w odmianach) oraz graby pospolite (*Carpinus betulus*), ponadto w składzie buk pospolity (*Fagus sylvatica*), klon pospolity (*Acer platanooides*), jawor (*Acer pseudoplatanus*), brzoza brodawkowata (*Betula pendula*). W warstwie krzewów dominują stare okazy leszczyny pospolitej (*Corylus avellana*, *Corylus avellana* 'Fuscorubra') oraz samosiewy bzu czarnego (*Sambucus nigra*). Cechą wyróżniającą sektor są rozległe powierzchnie pokryte przez bluszcz pospolity (*Hedera helix*) i trzmielinę Fortune'a (*Euonymus fortunei*, *Euonymus fortunei* var. *radicans*), często pnące się po pniach drzew.

Walory przyrodnicze: Silnie rozbudowana i zróżnicowana struktura warstwowa drzewostanu z wyraźnie dominującą warstwą wysokich drzew i warstwą runa. Pojedyncze krzewy, często stare rozmieszczone punktowo, nieregularnie w obrębie strefy. Liczny udział gatunków rodzimych. Wysoka wartość biocenotyczna. Zachowane zamierające, dziuplaste okazy starych drzew. Liczne gatunki ptaków.

Zalecenia: Konieczne zmiany w zakresie prowadzonych zabiegów, ograniczenie silnej redukcji krzewów, zachowanie naturalnych pokrojów. Ograniczenie stosowania mechanicznych dmuchaw do usuwania liści ze względu na ochronę ptaków gniazdujących.

Dawne cmentarze część południowa

Obecnie dominuje swobodna kompozycja zieleni, w postaci nierównomiernie rozmieszczonych powierzchni pokrytych przez zieleń wysoką (głównie formy

liściaste). Zimozielone układy drzew w formie pasm lub szpalerów, wzdłuż granicy południowej sektora oraz wzdłuż ścieżek parkowych (część północno-zachodnia). Kompozycję przestrzenną strefy wyróżnia rozległa otwarta przestrzeń (polana), z punktowo rozmieszczonymi pojedynczymi okazami drzew. W części wschodniej strefy niewielkie grupy drzewostanów o rozbudowanej strukturze warstwowej, na fragmentach z dużą liczbą samosiewów młodych drzew (kompozycja pierwotna zatarta). Pomiedzy grupami drzewostanów niewielkie polany (w formie wnętrz), niekiedy otoczone tylko krzewami. W części południowej strefy, czytelna w kompozycji przestrzennej aleja dwurzędowa form wielopniowych drzew, o wysokich walorach plastycznych i dekoracyjnych.

W składzie gatunkowym rodzime gatunki drzew: dęby szypułkowe (*Quercus robur*), klony pospolite (*Acer platanoides*) i jawory (*Acer pseudoplatanus*), okazały buk pospolity - *Fagus sylvatica* (Pomnik Przyrody), brzoza brodawkowata (*Betula pendula*), jesion wyniosły (*Fraxinus excelsior*), wiąz szypułkowy (*Ulmus laevis*), topola osika - *Populus tremula* (samosiewy), z grupy nagozależkowych świerk pospolity (*Picea abies*), ponadto wśród krzewów głogi (często stare formy pienne), dzika róża (*Rosa canina*), śliwa tarnina (*Prunus spinosa*) i jeżyny (*Rubus sp.*). Wśród gatunków obcego pochodzenia: daglezie zielone (*Pseudotsuga menziesii*), również w formach o sinych igłach, żywotniki (*Thuja sp.*), sosny czarne (*Pinus nigra*), wśród krzewów derenie (młode nasadzenia), wiśnia wonna (*Prunus mahaleb*) i inne.

Walory przyrodnicze: Silnie rozbudowana struktura warstwowa drzewostanów na fragmentach terenu. Gęste i zwarte układy krzewów o wysokiej wartości biocenotycznej. Warunki sprzyjające rozwojowi owadów i ptaków oraz małych gryzoni.

[2] Ścieżka Spacerowa Eugeniusza Romera

Charakterystyczny pasmowy układ przestrzenny zieleni. Kompozycja zieleni swobodna, nieregularnie rozmieszczone po obu stronach ścieżki stare okazy drzew (cecha charakterystyczna). Niewielkie otwarte przestrzenie, czytelne w kompozycji, stanowią pozostałość dawnych placów wypoczynkowych. Dominująca w części południowej i północnej grupa form liściastych.

W składzie dominują rodzime gatunki drzew: dąb szypułkowy (*Quercus robur*), lipa drobnolistna (*Tilia cordata*), grab pospolity (*Carpinus betulus*), buk pospolity (*Fagus sylvatica*), w części południowej w sąsiedztwie rzeki wiąz szypułkowy (*Ulmus laevis*) i topola biała (*Populus alba*); z grupy nagozależkowych świerk pospolity (*Picea abies*), obecnie grupy z licznymi ubytkami. Na fragmentach w runie bluszcz pospolity (*Hedera helix*). Charakterystyczny podział drzewostanów na grupy z wyraźną dominacją jednego gatunku.

Walory przyrodnicze: Rodzimy skład gatunkowy. Dominują jednorodne pod względem gatunkowym grupy drzew.

[3] Park Modernistyczny (Park „Górka Skarbowców”)

Charakterystyczny liniowy kształt parku. W kompozycji przestrzennej wyraźny podział na dwie części zachodnią i wschodnią. Podział oparty o siatkę ulic: Odkrywców, Ojca Beyzyma i Raclawicką. Charakterystyczną cechą kompozycji zieleni są rozległe otwarte przestrzenie, polany usytuowane centralnie w każdej części, otoczone z dwóch stron gęstym drzewostanem. Swobodna kompozycja zieleni wysokiej z nieregularnie rozmieszczonymi starymi okazami drzew. Nieliczne grupy krzewów punktowo rozmieszczone na obrzeżach drzewostanów, szczególnie w części wschodniej parku. Leśny charakter drzewostanu. Słabo rozwinięta warstwa runa. Charakterystyczne grupy roślin zimozielonych w otoczeniu dawnej górki saneczkowej (zbocza górki).

W składzie gatunkowym dominują drzewa rodzime, tworzące zespoły leśne, charakterystyczne dla terenów Śląska (pierwotne założenie projektowe). Czytelne zróżnicowanie drzewostanów na grupy z dominującym grabem pospolitym (*Carpinus betulus*), lipą drobnolistną (*Tilia cordata*) i dębem szypułkowym (*Quercus robur*) - GRĄD; z dominującym bukiem pospolitym (*Fagus sylvatica*) - BUCZYNA; z dominującym dębem szypułkowym (*Quercus robur*), klonem pospolitym (*Acer platanoides*) - DĄBROWA; nad ciekim charakterystyczne grupy olsz czarnych (*Alnus glutinosa*), pojedyncze wierzby – ŁĘG OLSZOWY. W części wschodniej w otoczeniu dawnej górki saneczkowej dominują gatunki z grupy nagozalążkowych, z przewagą gatunków obcego pochodzenia: daglezie (*Pseudotsuga menziesii*), sosny czarne (*Pinus nigra*), gatunki rodzime: sosny pospolite (*Pinus sylvestris*), świerk pospolity (*Picea abies*), modrzewie europejskie (*Larix decidua*).

Liczne młode nasadzenia często w niewłaściwych miejscach, zamykające otwarcia widokowe na polany.

Walory przyrodnicze: Silnie rozbudowana i zróżnicowana struktura warstwowa drzewostanu z wyraźnie dominującą warstwą wysokich drzew. Drzewostany o charakterze leśnym. Słabo rozwinięta warstwa runa – do renowacji. Wysoka wartość przyrodnicza ze względu na rodzimy skład gatunkowy drzewostanu.

[4] Dawne Ogrodnictwo Miejskie

Pojedyncze stare okazy drzew, szczególnie w sąsiedztwie obecnych obiektów kubaturowych. Punktowo, w rozproszeniu, pojedyncze okazy o wysokich walorach dekoracyjnych (do zachowania). Kompozycja zieleni silnie podporządkowana funkcji – teren szkółki uprawa roślin. Charakterystyczne liniowe układy drzew i krzewów z przewagą form zimozielonych.

W składzie gatunkowym dominują gatunki zimozielone: żywotniki, jałowce, świerki, bukszpany; z form liściastych klony, surmie, lipy, graby i inne. Zalecenie: włączenie i wykorzystanie materiału roślinnego do nowej koncepcji zagospodarowania.

Walory przyrodnicze: Gęste układy drzew i krzewów na fragmentach. Nieliczne okazy starych drzew.

[5] Tereny spacerowe nad rzeką Ślężą

Wzgórze z cmentarzem Żołnierzy Polskich (część zachodnia)

Skarpy wzgórza pokryte trawnikiem, od strony północnej – niewielka powierzchnia roślin pnących. Kompozycja zieleni planowa. Dominują młode okazy drzew i krzewów, rozmieszczone najczęściej w formie liniowych układów lub niewielkich grup. Pojedyncze stare okazy drzew. Dominująca w przestrzeni nawierzchnia trawnika na stromych skarpach wzgórza (Cmentarz Żołnierzy Polskich), od strony północnej niewielka powierzchnia roślin pnących. W bezpośrednim otoczeniu miejsc parkingowych zimozielone formy drzew i krzewów.

W składzie gatunkowym w grupie zimozielonych gatunków roślin: żywotniki (*Thuja occidentalis*, *Thuja plicata*), daglezie (*Pseudotsuga menziesii*), świerki pospolite (w złym stanie sanitarnym), młode świerki, z krzewów jałowce (*Juniperus x media*); z form liściastych młode śliwy wiśniowe (*Prunus cerasifera* 'Pissardii'), w odmianie o bordowych liściach (wszystkie pochylone w stronę Pola Golfowego – niewłaściwe miejsce posadzenia), ponadto stare okazy klonów (*Acer platanoides*, *Acer pseudoplatanus*, *Acer saccharinum*), w sąsiedztwie grobli grupy młodych topoli czarnych (*Populus nigra*).

Pole golfowe (część zachodnia)

Nieliczne formy krzewiaste na obrzeżach terenu. Od strony południowej granicę obszaru stanowi wał ziemny, od strony zachodniej skarpa ziemna, od strony północnej rów. W części wschodniej i południowej na granicy występują grupy drzew – drzewostan parkowy o kompozycji swobodnej. Przeważają stare okazy drzew liściastych.

W składzie gatunkowym (w bezpośrednim otoczeniu pola golfowego), liczne klony pospolite (*Acer platanoides*), ponadto klony srebrzyste (*Acer saccharinum*), graby pospolite (*Carpinus betulus*), robinia akacjowa (*Robinia pseudoacacia*), młode lipy drobnolistne (*Tilia cordata*). Nieliczne formy krzewiaste: śnieguliczka biała (*Symphoricarpos albus*), tawuły (*Spiraea* sp.), stare okazy wiciokrzewów (*Lonicera* sp.).

Ogrody działkowe i tereny nadrzeczne (część wschodnia)

Swobodnie rozmieszczone młode okazy drzew (samosiewy). Najstarsze okazy drzew i krzewów w sąsiedztwie ulicy Odkrywców.

W składzie gatunkowym dominuje dąb szypułkowy (*Quercus robur*) - liczne samosiewy, ponadto klon pospolity (*Acer platanoides*), klon jesionolistny (*Acer negundo*) - gatunek inwazyjny, oraz orzechy włoskie (*Juglans regia*). Wśród krzewów pojedynczo dzika róża (*Rosa canina*), dziki bez czarny (*Sambucus nigra*). Na terenach działkowych dominacja drzew i krzewów owocowych. W składzie gatunkowym roślin zielnych dominuje gatunek inwazyjny nawłóć ogrodowa.

Walory przyrodnicze: Tereny o wysokim potencjale przyrodniczym, obecnie zdegradowane ze względu na liczny udział gatunku inwazyjnego. Siedliskowo sprzyja wprowadzeniu gatunków rodzimych.